

כניסה לסכנה ע"מ להציל חטוף

ר' יהודה גולדפישר

• פתיחה

- א. כניסה לסכנה ע"מ להציל את חברו
שיטת הרדב"ז - אינו מחוייב להכנס לסכנה ע"מ להציל את חברו
שיטת הגהות מימוניות - חייב להכנס לסכנה ע"מ להציל את חברו
פסק ההלכה
- ב. כניסה לסכנה במלחמה לעזרת ישראל מיד צר
שיטת הכלי חמדה - הצלת כלל ישראל
שיטת הראי"ה קוק זצ"ל - בכלל משפטי המלוכה
שיטת הרב שאול ישראלי זצ"ל - מדיון קידוש השם
- ג. הסתכנות להצלת חטוף

פתיחה

במאמרנו ננסה לבאר את הדילמה הקשה והנוקבת, שעלתה לדיון באופן אקטואלי בתקופת האחרונה:
האם ישנה חובה, להיכנס למבצע צבאי ע"מ להציל חטוף או מספר חטופים, כאשר ישנה סבירות גבוהה לנפגעים רבים בקרב המחלצים?
האם ישנה חובה לסכן את עצמו להצלת חברו, הנתון במצב של סכנת חיים, כתוצאה מחטיפה על ידי ארגוני טרור?

א. כניסה לסכנה ע"מ להציל את חברו

ראשית יש לדון בסוגיה בסיסית יותר: האם לאדם ישנו חיוב להכנס למצב של סכנת נפשות, ע"מ להציל את חברו הנתון בסכנת חיים?

אין חובה למסור נפשו

פשוט שאין האדם מחוייב למסור את נפשו ע"מ להציל את חברו.

מקור הדבר בדברי רבי עקיבא בגמרא (ב"מ דף סב.):

שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם מתים, ואם שותה אחד מהן מגיע לשוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם

וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו. **עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עמך¹ חייך קודמים לחיי הבירך.**

במידה שיש בידו של אדם להציל את עצמו או את חברו, חייו קודמים, והוא אינו מחויב למסור את נפשו למען הצלת חברו.

מה כן נדרש מאדם להקדיש למען הצלת חברו?

הגמרא בסנהדרין עג. מביאה את המקור לחיוב הפשוט המוטל על אדם מישראל, להציל את חברו הנמצא בסכנת חיים²:

מנין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו? תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך.³ והא מהכא נפקא, מהתם נפקא - אבדת גופו מניין תלמוד לומר והשבתו לו?⁴ אי מהתם הוה אמינא: הני מילי בנפשיה, אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא, קא משמע לן.⁵

מהגמרא נלמד, שישנו חיוב להשקיע מאמץ פיזי, ואף השקעה כספית, ע"מ להציל את חברו הנתון בסכנת חיים.

שיטת הרדב"ז - אינו מחויב להכנס לסכנה ע"מ להציל את חברו

בפשטות מדויק מדברי הגמרא, שדווקא השקעה כספית צריך להקדיש להצלת חברו, אולם אין עליו חיוב להיכנס למצב של סכנה, שבו יתכן וידרש למסור את נפשו ע"מ להציל את חברו.⁶ כך משמעות הרמ"א בתשובה⁷: "אין אדם חייב להכניס עצמו בסכנה קטנה בשביל חברו", וכך פסק להדיא הרדב"ז⁸: "אם יש ספק סכנת נפשות, הרי זה חסיד שוטה", וטעמו: "דספיקא דידיה עדיף מוודאי דחבריה".

ויש לעיין, מדוע ספק סכנה שלו עדיף מוודאי מיתת חברו, ומנין נלמד זאת?

1. ויקרא כה, לו.

2. הובא ברמב"ם ספר המצוות לא תעשה רצז, וכן בהלכות רוצח פרק א הלכה יד, ונפסק להלכה בשו"ע חו"מ סימן תכו.

3. ויקרא יט, טז.

4. דברים כב, ב.

5. הנצי"ב (העמק שאלה' שאילתא לח אות א), מהרש"א (סנהדרין עג. ד"ה להצילו) וקומץ המנחה (מצווה רלז) מצדדים, שהנמנע מלהציל נפש חברו עובר אף על לא תעשה 'לא תוכל להתעלם', האמור לגבי השבת אבידה. ברמב"ן על התורה (ויקרא כה, לו) וכן בשאילתות כתבו שחיוב הצלת נפשות שייך גם למצות עשה של יחי אחיך עמך.

6. כך נראה שדייק הרב קוק בשו"ת משפט כהן סימן קמד, מדברי הגמרא: "חייב אפילו כשצריך להוציא כל ממונו, כדי להציל נפש מישראל, אבל חיוב יותר גדול מזה לא מצאנו, וממילא אין מקום לחדש חיוב מסירות נפשי".

7. שו"ת הרמ"א סימן פו.

8. חלק ג סימן תרכז.

באיסור והתר הארוך⁹ נוקט, שהמקור לדין זה הוא בגמרא ב"מ שהבאנו לעיל: **"כדדרשינן וחי אחיך עמך, ולא מצינו חילוק בין סכנה למיתה ודאית"**. הגמרא נוקטת בסתם שחייו קודמים, ומשמע אפילו סיכון חייו לבד. שו"ע הרב¹⁰ מביא מקור אחר: **"נאמר וחי בהם"**¹¹, ולא שיבא לידי ספק מיתה על ידי שיקיים מה שנאמר לא תעמוד על דם רעך"¹², 'וחי בהם' הוא כלל יסודי. פרט לשלש עבירות אין מצות עשה או לא תעשה העומדת בפני סכנת חיים, וממילא הציווי 'לא תעמוד על דם רעך' אף הוא אינו עומד כנגד עיקרון מהותי זה של 'וחי בהם'.

שיטת הגהות מיימוניות - חייב להכנס לסכנה ע"מ להציל את חברו

אמנם יש הסוברים, שאף אם הצלת חברו כרוכה בספק סכנה למציל, מחויב להצילו. כך נקט הכסף משנה¹³ על פי הגהות מיימוניות¹⁴ בשם הירושלמי: **"אפי' להכניס עצמו בספק סכנה חייב"**, וטעמו בכסף משנה **"מפני שהלה ודאי והוא ספק"**. כיון שאין כאן מסירה ודאית של חייו למען חברו אלא רק ספק, הרי שאינו בכלל דברי ר' עקיבא 'חייך קודמים לחיי חברך', כל עוד אין ודאות שאכן ימסור את חייו, ואין פגיעה בדין 'וחי בהם'. נראה שכוונתו של ההגה"מ הוא לירושלמי במסכת תרומות (פרק ח הלכה ד)¹⁵: **"רבי אימי איתצד בסיפסיה, אמר ר' יונתן יכרך המת בסדינו, אמר ר' שמעון בן לקיש עד דאנא קטיל אנא מתקטיל, אנא איזיל ומשיזיב ליה בחיילא"**, מבואר שר' שמעון בן לקיש הכניס עצמו בספק סכנה ע"מ להציל את רב אימי מסכנת מיתה וודאית.

פסק ההלכה

למרות דברי הכסף משנה, השמיטו השו"ע והרמ"א את דברי הגהות מיימוניות, ובאר הסמ"ע¹⁶ שרוב הראשונים לא קיבלו את דברי הירושלמי להלכה: **"כיון שהפוסקים**

9. שער נט סימן לח.

10. או"ח סימן שכח סעיף ח.

11. ויקרא יח, ה. מכאן למד שמואל בגמרא יומא דף פה: **"וחי בהם - ולא שימות בהם"**, מכאן שמחללים את השבת ע"מ להציל יהודי הנמצא בסכנה.

12. כמו שהתבאר לעיל בגמרא סנהדרין, שמכאן המקור לחיוב הצלת יהודי הנמצא בסכנה.

13. הלכות רוצח פרק א הלכה יד, וכן בבית יוסף חו"מ סימן תכו, וכן פסק בשו"ת חוות יאיר סימן קמו.

14. הגהות מיימוניי דפוס קושטא הלכות רוצח פרק א' הלכה ט"ו.

15. עיין בדברי הגאון ר' חיים העליר, בהערותיו לספר המצוות, לא תעשה מצוה רצ"ז הערה 11, שרבים מהאחרונים הביאו ירושלמי זה כמקור לדברי הג"מ, אולם ר' חיים העליר נקט דאפשר גירסא אחרת הייתה להג"מ בדברי הירושלמי במקום אחר ומשם מקורו.

16. סמ"ע חו"מ תכו, א, סק"ב. הנצי"ב בהעמק שאלה (קמז אות ד וקנט אות ד) דחה את הראיה מהירושלמי: ר' שמעון בן לקיש מסר נפשו ממידת חסידות, אך הלכה כר' יונתן שלא הסכים לסכן עצמו להצלת חברו. בעל 'אגודת אזוב' (דף ג. ובהשמטות לדף לח) הוכיח שהבבלי חולק על הירושלמי [כך ניתן לדייק מהגמרא נידה סא. ובסנהדרין עג. ואכמ"ל]. האור שמח בהלכות רוצח (פ"ז ה"ח) הוכיח שדעת הרמב"ם לא כירושלמי.

הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו בפסקיהן, משום הכי השמיטוהו גם כן, וכן פסקו רוב האחרונים שאין חיוב לסכן נפשו להצלת חברו.¹⁷ בכל אופן נראה, שאף הסוברים שאין חובה לסכן את נפשו להצלת חברו, יודו שרשות בידו למסור נפשו להצלת חברו,¹⁸ כפשט דברי הירושלמי.¹⁹ וכן צידד להלכה הרב שאול ישראלי זצ"ל בספרו חוות בנימין.²⁰

ב. כניסה לסכנה במלחמה לעזרת ישראל מיד צר

כיון שלהלכה אין לחייב אדם לסכן נפשו להצלת חברו, הרי שעולה תמיהה רבתי: מדוע מחויבים לצאת למלחמה מדין 'עזרת ישראל מיד צר'? המקור למלחמת 'עזרת ישראל מיד צר', הוא בדברי הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק ה הלכה א):

אי זו היא מלחמת מצוה, זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם.

ממילא יש לברר, הרי בדרך הטבע ישנם הרוגים במלחמה, כדברי דוד בספר שמואל²¹ - "כזה וכזה תאכל חרב", וכן דברי הרמב"ן על התורה²² - "כי בדרך הארץ, בכל המלחמות, ימותו אנשים גם מכת הנוצחים", וכיון שלפי הרמב"ם 'עזרת ישראל מיד צר' היא 'מלחמת מצווה', הרי שחובה על הכל לצאת למלחמה, וכדברי המשנה בסוטה אפילו "חתן מחדרו וכלה מחופתה"²³, מניין ומדוע מחויב להיכנס לסכנה ע"מ להציל 'ישראל' הנמצאים בסכנה?²⁴

17. משנה ברורה סימן שכט סעיף יט, שו"ת שאילת יעביץ ח"ב סימן א, שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סימן קעד.

18. יותר מכך נקט המשנה ברורה שם, שאין צריך לדקדק בזה: "צריך לשקול הדברים היטב אם יש בו ספק סכנה, ולא לדקדק ביותר, כאותה שאמרו המדקדק עצמו בכך בא לידי כך". כיו"ב כתב בערוך השולחן חו"מ תכו: "יש לשקול הענין בפלס, ולא לשמור את עצמו יותר מדאי, ובזה נאמר ושם אראנו בישע אלהים זהו ששם אורחותיו, וכל המקיים נפש מישראל כאלו קיים עולם מלא".

19. אמנם הרדב"ז נקט שהוא 'חסיד שוטה'.

20. חוות בנימין כרך ראשון שער ב (התורה והמדינה) סימן יז (מבצע יונתן לאור ההלכה).

21. שמואל ב, יא, כה.

22. דברים כ, ד.

23. משנה סוטה פרק ח משנה ז.

24. לגבי שאר מלחמות מצווה המפורשות למצווה בתורה, אפשר ליישב שהטעם שיש חיוב למסירות נפש למרות שאין חיוב למסור נפשו פרט לגי' עבירות ידועות הוא גזירת הכתוב. התורה ציותה ללחום במצבים אלו, וממילא ברור שהלחימה כוללת כניסה למצב סכנה. כך משמע בדברי המנחת חינוך מצוה תכה, מצוות המלחמה בשבעת עממין: "נהי דכל המצות נדחים מפני הסכנה, מכל מקום מצוה זו דהתורה ציותה ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס, ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה, אם כן חזינן דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה, אם כן דחוייה סכנה

שיטת הכלי חמדה - הצלת כלל ישראל

שואל הכלי חמדה על התורה,²⁵ מדוע פנחס סיכן את נפשו ע"מ לפגוע בזמרי? ומיישב: "פנחס ראה שבזה יהיה הצלת כל ישראל.. וחייב ליכנס בספק סכנה כדי להציל את כל ישראל.. היכא שהדבר נוגע להצלת כלל ישראל נראה דכולי עלמא מודים לזה", והביא ראייה לדבר מאסתר, שהכניסה עצמה לסכנה בכך שנכנסה לגינת הביתן שלא כדת, והיה דינה למיתה, מטעם שזה היה להצלת כלל ישראל.

הרי לנו חידוש נורא ונפלא: כאשר כלל ישראל בסכנה, חייב להיכנס לסכנה ע"מ להצילו.²⁶

אולם עדיין שומה עלינו לברר: מה טעם יש בדבר? מדוע שונה דין כלל ישראל מדין יחיד?

נראה לבאר שדין זה נובע מחובת הצלה של 'לא תעמוד על דם רעך'. כשם שיש חובה להציל אדם פרטי כך יש חובה לצאת להצלת הכלל. אלא שישנו הבדל. באדם פרטי, אם יש סכנה - א"צ להצילו, מדין 'וחי בהם', לעומת הכלל, שם חובת ההצלה היא אף כשיש סכנה למציל, דין 'וחי בהם' אינו נפגע, אלא אדרבה - מתקיים בהצלת הכלל.²⁷ חיזוק לדבר אפשר למצוא בדברי התנחומא²⁸, שמקיש דין שנאמר באדם פרטי - 'להלכות ציבור': "צורר את המדיינים והכיתם אותם כי צוררים הם לכם, מכאן אמרו חכמים הבא להרגך השכם להרגך", 'הבא להרגך' קיים אף בכלל ולא רק בפרט, 'דין רודף' על האומה הקמה על עם ישראל לכלותו. כך גם בענייננו, בדין 'לא תעמוד על דם רעך' נלמד מהאדם הפרטי לאומה בכללה.

במקום הזה, ומצוה להרוג אותו אף שישתכן". וכן נקט באופן דומה במצווה תרד (מצוות מחיית עמלק) [לדעת הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות לרמב"ם, שכתת עשין מצווה ד, אף כיבוש הארץ בכלל מלחמת מצווה, ומביא ראייה לדבריו מפסוקים מפורשים המצווים על כיבוש הארץ. ממילא אפשר ג"כ לבאר שיש גז"כ להילחם, והיא כוללת בעל כורחך כניסה לסכנה].

25. על פרשת פנחס.

26. יש להעיר, שהאור שמח (ה'י' רוצח ז, ח) מוכיח מדברי הרמב"ם שם שאין חובה להיכנס לסכנה ע"מ להציל את כלל ישראל. ועי' שו"ת מנחת אשר חלק א סי' קטו אות ו שהשיג עליו, ואכמ"ל.

27. היחס בין הפרט לכלל דומה ליחס בין איברים לגוף, כשם שפשוט שכורתיים איבר ע"מ להציל את הגוף (שבלא חיי הגוף אין משמעות לחיי האיבר), כך פשוט שעל האדם הפרטי לסכן עצמו להצלת הכלל, שאין חיי הפרט חשובים כלום באם יאבדו חיי הכלל. כך ביאר הרב שלמה גורן זצ"ל בספרו משיב מלחמה (מהדורת תשנ"ו חלק ג, שער ה, עמ' 272) את חובת היחיד למסור את נפשו במלחמה למען הצלת הכלל. וזו לשונו שם: "כי נצחונו של ישראל הוא אשר מבטיח את קיומו, ויש לניצחון תוקף של פיקוח נפש של העם כולו, ולכן כאשר עומדת הבעיה של פיקוח נפשו של היחיד כנגד פיקוח נפשו של העם, ידחה פיקוח נפשו של היחיד בפני המשך קיומו של הכלל".

28. פרשת פנחס סימן ג.

לדברי הכלי חמדה הנ"ל, דווקא כאשר כלל ישראל בסכנה מחויב להיכנס לסכנה ע"מ להצילם. יש לברר מה הדין במקרה של קבוצת חטופים ל"ע, ק"ו ביחיד שנחטף ל"ע - אין כאן מצב של כלל ישראל בסכנה, ולכאורה לפי זה אין לחייב כניסה לסכנה ע"מ להצילם.

שיטת הראי"ה קוק זצ"ל - בכלל משפטי המלוכה

הרב קוק בשו"ת משפט כהן²⁹ מבאר את חיוב הכניסה לסכנה בשעת מלחמה:

דע"כ עניני הכלל דמלחמות יוצאים הם מכלל זה ד'וחי בהם', שהרי גם מלחמת רשות מותרת היא, ואיך מצינו היתר להכניס נפשות רבות בסכנה בשביל הרווחה? אלא דמלחמה והלכות צבור שאני. ואולי הוא מכלל משפטי המלוכה... שיש רשות למלך להתנהג בהם כפי ראות עיניו, אפי' כשאינו נוגע כלל לטובתו

וכבודו, כי אם לטובתו וכבודו של ישראל.³⁰

לדבריו, החובה המוטלת על החייל הפרטי, להיכנס לסכנה בשעת מלחמה, נובעת מדין המצווה לשמוע בקול המלך.³¹ ואם כן, יש כאן חידוש היורד עד עמקי תהומות כוחה של מלכות, ומגדיר שהחיוב לשמוע למלך כולל אף כניסה לסכנה ממשית, לצורך מימוש מטרות המלך על פי שיקול דעתו.

לדברי הרב קוק, הרי שבכל מצב בו המלך מחליט לצאת לקרב, על פי שיקול דעתו מסיבות שונות,³² מוטלת על החייל הנתון למרותו חובה לשמוע לדבריו. ממילא, אף לצורך הצלת חטוף, במידה והחליט המלך על פי שיקול דעתו, לצאת לקרב ע"מ לשחררו, הרי שחובה על החייל לשמוע לדבריו, אף שמסכן בזה את חייו.

אולם יש לברר: האם כיום יש להנהגת המדינה דין מלך לעניין זה?

הרב קוק מחדש שכן³³ - "לעניין משפט המלוכה, שנוגע להנהגת הכלל, ודאי גם שופטים מוסכמים ונשיאים כלליים במקום מלך הם עומדים", ולכאוי אף בזמננו שראש הממשלה מתמנה בבחירת הרוב - "כשמתמנה מנהיג האומה לכל צרכיה בסגנון מלכותי,

29. סימן קמג ד"ה 'ולעניין הצלת'.

30. בשו"ת חתם סופר חו"מ סימן מד, באר באופן דומה: "כיון דצורך נטירת הכרם הוא, היינו תיקון המדינה, שפיר דמי". מטעם תיקון המדינה וצורך הנהגתה ישנה חובה להסתכן על פי מצוות המלך. ויש לעיין ביחס בין דבריו לדברי הרב קוק, ואכמ"ל.

31. וכדברי המשנה בסנהדרין פרק ב משנה ה: "שום תשים עליך מלך (דברים יז, טו) - שתהא אימתו עליך", ואמנם דייקו האחרונים שאין במשמעות הפסוק שיוכל להטיל עונש, בפרט עונש מיתה, אולם עדיין נלמד מכאן שישנה מצוה לשמוע בקולו של המלך.

32. כמובן - בתנאי שהמלך הולך בדרכי התורה, ולא שמצווה את פקודיו ציווי הסותר את דרכי התורה, ואכמ"ל.

33. שו"ת משפט כהן סימן קמד ד"ה 'ומלשון'.

על פי דעת הכלל ודעת בית דין, ודאי עומד הוא במקום מלך, לעניין משפטי המלוכה הנוגעים להנהגת הכלל".

שיטת הרב שאול ישראלי זצ"ל – מדין קידוש השם

אלא שהעיון בדברי הרמב"ם, מעלה כיוון חדש ומופלא. שבהלכות שבת³⁴ נוקט הרמב"ם אגב דבריו דין הנוגע לענייננו:

גוים שצרו על עיירות ישראל... אם באו על עסקי נפשות, או שערכו מלחמה, או שצרו סתם, יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת, ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא לצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת, ואסור להן להתמהמה למוצאי שבת.

מפורש לכאורה בדברי הרמב"ם, שאף על עיירות ישראל, חובה על כל ישראל שיכולים לבוא - לצאת למלחמה ע"מ להצילם, ולא דווקא 'כלל ישראל' (שלא כדברי הכלי חמדה). עוד משמע, שאף ללא 'מלכות', כגון בחוץ לארץ בזמן הגלות, מוטלת חובה זו (שלא כדברי הרב קוק).

ועלינו לברר: מניין החיוב לצאת למלחמה ע"מ להציל 'עיירות ישראל' מיד 'צר שבא עליהם', חיוב הכולל כניסה לסכנה, אדרבה, הרי ראינו שלדעת רוב הפוסקים, ולדברי הסמ"ע אף דעת הרמב"ם,³⁵ אין חיוב להכנס לסכנה ע"מ להציל את חברו, ומדוע כאן הדבר שונה?

ע"מ ליישב את הדבר, נעמוד על סתירה בין שתי הלכות בתוספתא עירובין. נאמר בתוספתא³⁶:

גוים שבאו על עיירות ישראל, יוצאין עליהן בזיין ומחללין עליהן את השבת.

ומיד אחר כך כתוב³⁷:

עיר שהקיפיה גוים... וכן היחיד שהיה נרדף מפני גוים... הרי אלו מחללין את השבת ומצילין את עצמן.

מדוע להצלת עיירות ישראל יוצאים למלחמה ומסכנים עצמם, ואילו להצלת עיר שהקיפיה גוים ויש בה כמה יהודים אין חיוב לצאת למלחמה ולהסתכן אלא הם מצילין את עצמן!?

34. פרק ב הלכה כג.

35. אפשר שמכאן ראייה כנגד הסמ"ע, שלכאוי מוכח שלדברי הרמב"ם ישנו חיוב להיכנס לסכנה ע"מ להציל את חברו, ומקור הרמב"ם בירושלמי הני"ל. אולם להלן יתבארו דברי הרמב"ם ללא דחיית דברי הסמ"ע.

36. עירובין פרק ג הלכה ה.

37. שם הלכה ח.

ישוב נפלא מצוי בדברי הרב שאול ישראל זצ"ל³⁸:

גדר מלחמת מצווה בעזרת ישראל מיד צר הוא מדין 'קידוש השם', שבזה שכל איש ישראל שיכול לעשות זאת יוצאים חוצץ כולם כאיש אחד נגד הרוצחים שמגמתם לפגוע באנשים מישראל, שם שמים מתקדש.

ממילא מיישב הרב ישראל את דברי הרמב"ם:

בנידון צר הבא על ישראל באשר הם ישראל, כגון הא דצרו על עיירות ישראל... הרי אם יצליח זממם אין לך חילול השם גדול מזה, ע"כ במלחמה עמהם הרי זה מגדר של קידוש השם... ומכיוון שזה מגדר של קידוש השם, אין קיימות בזה השאלות של פיקוח נפש, שכל עיקרו של קידוש השם מחייב מסירות נפש, ולא שייך בזה המצווה של וחי בהם.

הרי לנו גדר חדש: כל מצב בו 'עזרת ישראל מיד צר', אינה מצטמצמת לסכנה בלבד אלא כרוכה בחילול השם, כגון עיירות **ישראל**, היות ששם ישראל עליהם הוי חילול השם בנפילתם ביד אויב - ויש לצאת למלחמה ע"מ להצילם, מדין קידוש השם הכולל מסירת נפשו לצורך קדושת שמו יתברך.³⁹

ממילא מסיק הרב ישראלי, שכן הדין ביציאה להצלת חטופי המטוס באנטבה - 'מבצע יונתן'. אף שלא היה מדובר בסכנה המרחפת על כלל ישראל, כיון שנחטפו משום היותם יהודים, יש חיוב לצאת למבצע צבאי ע"מ לנסות להצילם. ואף שלהערכת גורמי הצבא היה צפי להרוגים רבים מהכוחות המחלצים, סוף סוף יש חילול השם בהיותם חטופים בידי ארגון טרור.

עוד מוסיף הרב ישראלי, שאף שקיימת דרך הצלה אחרת, לפדותם ע"י שחרור מחבלים ולא להסתכן כלל, בכל אופן קיימת חובה לצאת למבצע ע"מ להצילם, היות שכל כניעה לדרישותיהם יש בה משום השפלת כבוד ישראל, וממילא יש בזה גם חילול שם שמים.⁴⁰

[כאשר יש לזכור! חוטפי אנטבה דרשו בסך הכל שחרור של מספר מחבלים העומד על חצי ממספר

38. חוות בנימין כרך ראשון שער ב (התורה והמדינה) סימן יז (מבצע יונתן לאור ההלכה).

39. מקור להגדרת 'מלחמת ישראל' ככלולה במצוות 'קידוש השם', מצוי בדברי רש"י (במדבר לא, ג): "העומד נגד ישראל כאילו עומד נגד הקב"ה", וכן דברי גלית הפלשתי (שמואל א, יז ז) "אני חרפתי את מערכות ישראל", ותגובת דוד המלך "אנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלקי מערכות ישראל אשר חרפת היום". וכמש"כ הרמב"ם בלשונו המליצית (אגרת תימן): "מפני שייחד אותנו הבורא במצוותיו וחוקיו... קנאונו האומות כולם על דתינו קנאה גדולה, וילחצו מלכיהם בשבילה לערער עליה שטנה ואיבה, ורצונם להלחם בה' ולעשות מריבה עמו, ואלוקים הוא - ומי ירב לו?!", וכדברי הרמב"ם בהלכות מלכים (ז, טו) "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה... ידע שעל **יחוד השם** הוא עושה מלחמה... וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו **לקדש את השם** בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק..."

40. שיקול זה עומד מעבר לכל השיקולים ההלכתיים, הביטחוניים והאסטרטגיים הכלולים בתשלום מופקע תמורת שחרור חטופים, כגון עידוד חטיפה עתידי, העלאת התעריף העתידי, פגיעה בהרתעה, חזרת מחבלים לטרור, ועוד שיקולים שאכמ"ל.

החטופים, ומה נאמר היום שדורשים לשחרר מספר מחבלים מופקע תמורת כל חטוף, חילול השם הכרוך בדבר גדול עשרת מונים!].

ג. הסתכנות להצלת חטוף

לולי דמסתפינא, היה ניתן להרחיב את דברי הרב שאול ישראלי זצ"ל, אף למצב של חטוף אחד בלבד. אף שבאנטבה היו חטופים רבים, ודומה הדבר לדינו של הרמב"ם בגדר עיירות ישראל,⁴¹ בכל אופן סברת הדבר קיימת אף בחטוף אחד.

מצב בו נחטף חטוף בשל היותו יהודי, תוך כדי מלחמת התשה תדירה של ארגוני הטרור כנגד מדינת ישראל, מתוך מטרה ללחוץ על ממשלת ישראל לשחרר רוצחים מבתי הכלא בישראל, ובפרט במצב הנוכחי בו הגיעו לרף של דרישת מאות אסירים עבור חטוף אחד, על רקע הידיעה שממשלת ישראל מתוך חולשתה עלולה להיכנע לדרישות החוטפים - אין ספק שמדובר בחילול שם שמים גדול שאין כדוגמתו. ודאי בזמן בו העולם כולו צופה בכל התרחשות כזו - הופך הדבר לגדר חילול השם ברבים, פשוט לכאורה שישנה חובה לצאת למבצע צבאי אף להצלת חטוף אחד בלבד.

ואף שעלולים להיפגע חיילים רבים, אך אין הערך בהשוואה כמותית של רווח מול הפסד - יחיד מול רבים, אלא בהשוואה איכותית של קידוש השם מול חילול השם, וממילא כניסה לסכנה ע"מ להצילו ולקדש בזה את שמו יתברך.

ומצאנו מקור לדבר בדברי רש"י על הפסוק **"וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי"**⁴², שכתב שם: **"אינו אלא שפחה אחת"**, ועל כך יצאו ישראל למלחמה! על חטיפת שפחה אחת!

ויהי רצון שיהיו דברים אלו הלכה ולא למעשה. נזכה למגר את אויבינו הקמים עלינו לכלותינו ולקדש את ה' בחיינו כאן על אדמת ארצנו הקדושה, אמן כן יהי רצון.

41. אמנם אפשר שדווקא סכנה לציבור מישראל מגדירה חילול השם, משא"כ יחיד או אף יחידים שאינם מוגדרים ציבור, ויל"ע.

42. במדבר כא, א.